

24 Οκτωβρίου 2013

«Νιώθω πλήρης ως επιστήμονας που διαχέει τη γνώση»

Επιστήμες / Αστρονομία - Αστροφυσική - Διάστημα

Στράτος Θεοδοσίου, Καθηγητής Ιστορίας & Φιλοσοφίας της Αστρονομίας Πανεπιστημίου Αθηνών





Ο γνωστός πανεπιστημιακός δάσκαλος -στο πρώτο μέρος της μεγάλης και εφ' όλης της ύλης συνέντευξή του - μιλάει για την επιστήμη, τους επιστήμονες, την επιστημονική έρευνα και τη δική του συμβολή στη διάχυση της γνώσης στην κοινωνία.

*Πριν μερικούς μήνες το AstroVox (www.astrovox.gr) ζήτησε από τον καθηγητή Στράτο Θεοδοσίου να του παραχωρήσει μια συνέντευξη. Με προθυμία ο κ. Θεοδοσίου ανταποκρίθηκε και έδωσε μία «Εκ Βαθέων» συνέντευξη. Απαντάει στις ερωτήσεις αναφερόμενος στην προσωπική του πορεία, το επιστημονικό και συγγραφικό του έργο, σε σημαντικά ζητήματα αστρονομίας, αστροφυσικής, κοσμολογίας και -θίγοντας όλα τα κακώς κείμενα- καταγράφει τις προσωπικές απόψεις του για θέματα που χρονίζουν και αναζητούν τη λύση τους τόσο στα Πανεπιστήμια και τα Ινστιτούτα όσο και γενικότερα στην Παιδεία. Η συνέντευξη είναι σίγουρο πως θα κεντρίσει το ενδιαφέρον των αναγνωστών, είτε συμφωνούν είτε διαφωνούν με τις απόψεις του κ. Θεοδοσίου, και θα δώσει αφορμή για γόνιμη συζήτηση επί των σημαντικών ζητημάτων που θίγονται.**

Ο Στράτος Θεοδοσίου είναι αναπληρωτής καθηγητής της Ιστορίας και Φιλοσοφίας της Αστρονομίας και των Φυσικών Επιστημών στο τμήμα Φυσικής του Πανεπιστημίου Αθηνών. Μπορεί κανείς να ενημερωθεί αναλυτικά για το έργο του στην προσωπική του ιστοσελίδα www.stratos-theodosiou.gr

AstroVox: Πολύς κόσμος σάς γνώρισε από τις τηλεοπτικές σας εκπομπές με το Μάνο Δανέζη. Θεωρείτε πως καταφέρατε να περάσετε κάποιο μήνυμα στο κοινό ή αυτό απέτέλεσε μια σταγόνα, μια φωτεινή εξαίρεση, στον ωκεανό μια κακής πραγματικότητας στα ΜΜΕ;

Στράτος Θεοδοσίου: Η αλήθεια είναι ότι το ευρύ κοινό μας γνώρισε από τις τηλεοπτικές σειρές στην ET-3, αρχικά το «Σύμπαν που αγάπησα» και στη συνέχεια από το «Έτσι βλέπω τον κόσμο». Συνολικά γύρω στις 130 εκπομπές, που διήρκεσαν παραπάνω από τέσσερα χρόνια, και με τις οποίες πραγματικά γράψαμε ιστορία στον τομέα των ενημερωτικών (άκρως επιστημονικών) εκπομπών στις Θετικές Επιστήμες γενικότερα και στην Αστρονομία-Αστροφυσική ειδικότερα. Φυσικά, όλα αυτά τα σενάρια τα αντλούσαμε μέσω των πολλών βιβλίων μας από τις Εκδόσεις Δίαυλος, αλλιώς θα ήταν αδύνατο να κάνουμε τόσες πολλές και καλές, όπως λέει ο κόσμος, εκπομπές.

Εγώ και ο «αδελφός» μου ο Μάνος είμαστε πολύ ευχαριστημένοι με το «προϊόν» που προσφέραμε αφενός μεν στο ευρύ κοινό, αφετέρου δε στους φυσικούς, τους μαθηματικούς, αλλά και σε όλους τους άλλους συναδέλφους των Θετικών Επιστημών και όχι μόνο. Νομίζω ότι «βγήκε» η Αστρονομία προς τα έξω και «κάναμε γνωστό στον πολύ κόσμο» το Τμήμα Φυσικής του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Είμαστε ικανοποιημένοι, αφού αρκετοί συνάδελφοι από τις Σχολές των Θετικών Επιστημών πανελλαδικά και από πολλές άλλες Σχολές του Πανεπιστημίου Αθηνών έκαναν κρίσεις διθυραμβικές...

Όσον αφορά το δεύτερο σκέλος της ερώτησης, θεωρώ ότι το μήνυμα που περάσαμε στο ευρύ κοινό είναι μόνιμο και διαρκές. Ας είναι καλά οι φοιτητές μας που πέρασαν τις εκπομπές στο Διαδίκτυο (Μπορείτε να τις βρείτε στο Site μου: www.stratos-theodosiou.gr)

Θεωρώ ότι δεν είναι σταγόνα στον ωκεανό αυτή η προσπάθεια, αλλά πραγματικός ωκεανός. Τόσα χρόνια μετά τις πρώτες εκπομπές μας, ομάδες επιστημόνων, ιδίως φυσικών, μαθηματικών, γιατρών, αλλά και απλών ανθρώπων, τις βλέπουν, συζητούν πάνω στη θεματολογία τους και μας καλούν (συνεχώς) να δίνουμε διαλέξεις. Πιστεύω ότι ήταν ευλογία αυτή η συγκυρία της συνεργασίας μας με την ET-3 και οι εκπομπές που προέκυψαν άριστες για επιστημονικές συζητήσεις και για τη διδασκαλία των μαθημάτων της Αστρονομίας, της Αστροφυσικής και της Ιστορίας και Φιλοσοφίας των Φυσικών Επιστημών. Πραγματικά, τόσο εμείς όσο και πολλοί άλλοι συνάδελφοι χρησιμοποιούμε τις εκπομπές αυτές στα μαθήματά μας.

AstroVox: Στην επιστημονική πορεία σας έχετε επιδείξει διδακτικό, ερευνητικό, συγγραφικό και εκλαϊκευτικό έργο. Ποιο από όλα σας δίνει τη μεγαλύτερη ικανοποίηση; Πιστεύετε πως οι επιστήμονες εν γένει, οφείλουν να προσεγγίσουν το ευρύ κοινό ή το ερευνητικό έργο πρέπει να είναι η κύρια μέριμνά τους;

Στράτος Θεοδοσίου: Έχω πει πολλές φορές ότι τώρα που ολοκληρώνω την καριέρα μου νιώθω πλήρης, ως επιστήμονας, ως δάσκαλος, ως συγγραφέας και ως ένας από τους ανθρώπους που διαχέει τη γνώση με τη σωστή εκλαϊκευσή της.

Θεωρώ λοιπόν ότι είμαι ένας ολοκληρωμένος επιστήμονας με πολλές και καλές ερευνητικές εργασίες, όπως αναφέρουν οι εξωτερικοί-ξένοι κριτές των εργασιών μου, αρχικά στην Αστροφυσική και στη συνέχεια στην Ιστορία και Φιλοσοφία της Αστρονομίας σε διεθνή περιοδικά.

Οι τελευταίες εργασίες έκαναν γνωστή την Αστρονομία των αρχαίων και σχετικά σύγχρονων Ελλήνων διεθνώς. Έχω ασχοληθεί: Με το έργο των αρχαίων Ελλήνων αστρονόμων, με τα αστρονομικά στοιχεία μνημείων όπως το Δρακόσπιτο της Όχης, το αρχαίο Γλυπτό ημερολόγιο του Αγίου Ελευθερίου πλάι στη Μητρόπολη των Αθηνών, την τεράστια κτιστή Κλεψύδρα στο Αμφιαράειο του Ωρωπού και με τα έπη του Ομήρου (Ιλιάδα και Οδύσσεια). Για πρώτη φορά διεθνώς δημοσιεύτηκαν τα αστρονομικά στοιχεία της Ιλιάδας και της Οδύσσειας στο διεθνές περιοδικό History of Astronomy and Heritage (JH2A). Επίσης, σε διεθνή περιοδικά έχουν δημοσιευτεί εργασίες για τους Προσωκρατικούς Έλληνες φιλοσόφους, αλλά και για τους Βυζαντινούς αστρονόμους και λογίους από τους Πατέρες της Εκκλησίας έως τον αστρονόμο Νικηφόρο Γρηγορά κ.ά.

Επιπλέον, δεν με άφησαν αδιάφορο οι νεότεροι ερευνητές του Νεοελληνικού Διαφωτισμού: Βενιαμίν ο Λέσβιος και Πανταχηκίνητο, Θεόφιλος Καΐρης και Θεοσεβικό ημερολόγιο, Ρήγας Φεραίος και Απάνθισμα Φυσικής.

Και τέλος η προσφορά του πραγματικού δημιουργού του Αστεροσκοπείου Αθηνών καθηγητή Δημήτριου Αιγινήτη. Ένας μεγάλος επιστήμονας και υπουργός Παιδείας για έξι μήνες δημιουργώντας τόσα όσα άλλοι υπουργοί δεν τα μπορούν τα ολοκληρώσουν ούτε σε είκοσι χρόνια: ίδρυση νέων Ινστιτούτων στο Αστεροσκοπείο Αθηνών: Ιονοσφαιρικό, Σεισμολογικό. Δημιουργία του Πειραματικού Σχολείου Αθηνών, διαχωρισμός της Σχολής Θετικών Επιστημών από τη Φιλοσοφική, δημιουργία της Ακαδημίας Αθηνών, αγορά του Πύργου της Πλακεντίας για να στεγαστεί το Βυζαντινό Μουσείο, οργάνωση και λειτουργία της Φιλοσοφικής Σχολής στη Θεσσαλονίκη, ίδρυση 1.000 σχολείων στην επαρχία και τόσα άλλα...

Το καταπληκτικό μνημείο (το κενοτάφιο του), στην είσοδο του Α΄ Νεκροταφείου Αθηνών μπαίνοντας δεξιά –παρά τις οχλήσεις μου προς το Αστεροσκοπείο και το Πανεπιστήμιο Αθηνών και τις δημοσιεύσεις μου (βλέπε: Αέροπος, 2009, τεύχ. 85, σελ. 8-22)– είναι ένας πραγματικός σκουπιδότοπος. Δείτε εκεί «ιδίους όμμασι». Μέσα στο μνημείο, σπρώχνοντας λίγο τη σιδερένια θύρα του, θα αντικρίσετε σπασμένες γλάστρες, σκούπες, σκουπόξυλα, σκουπίδια, φάρασια... Το βεβηλώνουν χρησιμοποιώντας το ως αποθήκη. Ίδιον των Ελλήνων!... Δυστυχώς..., έτσι «πάντα» τιμάμε «εμείς» τους μεγάλους μας!

Έκκληση: Ερασιτέχνες αστρονόμοι, σας παρακαλώ, ως Ένωση επίσημη, ζητείστε εσείς τη σχετική άδεια, καθαρίστε και περιφρουρήστε το μνημείο. Είναι ένα πραγματικό κόσμημα. Θα το αναγνωρίσετε αμέσως. Ήταν αστρονόμος και υπουργός Παιδείας-Θρησκευμάτων, γι' αυτό τον λόγο ο κατασκευαστής έγραψε στην προμετωπίδα του μαρμάρινου μνημείου: Θρησκεία-Αστρονομία-Παιδεία, θέματα που αποτελούσαν το τρίπτυχο των ενασχολήσεών του.

Τέλος πάντων..., όσον αφορά τις εργασίες μου, κάποιες από αυτές μπορείτε να τις βρείτε στο διαδίκτυο, αλλά και στην ιστοσελίδα μου: www.stratos-theodosiou.gr, όπου έχω αναρτήσει αρκετές.

Εν κατακλείδι, πιστεύω ότι ο ερευνητής πρέπει να είναι εξωστρεφής. Τι θα πει κλείνομαι στο γραφείο μου και ασχολούμαι μόνο με την έρευνα. Ποιά είναι αυτή η έρευνα; Τί έχεις προσφέρει στην επιστήμη; Τί έχεις προσφέρει στην κοινωνία; Έχει κάποιο στόχο και κάποιο σκοπό η έρευνά σου ή είναι απλώς έρευνα για την έρευνα;

Αυτό επισημαίνει ο γνωστός Αμερικανός αστροφυσικός Frank Shu:

«Η επιστήμη δεν είναι αποκλειστικά ιδιοκτησία των επιστημόνων, είναι μια κοινή ανθρώπινη εμπειρία, μια κληρονομιά που αφορά κάθε σκεπτόμενο άτομο

του πλανήτη. Η επιστήμη είναι κάτι περισσότερο από εντατική δουλειά και δημοσιευμένες ανακοινώσεις. Είναι κατ' εξοχήν ένας κόσμος ιδεών. Μάθετε να χαίρεστε τον κόσμο αυτό των ιδεών, διότι περιέχει πολλή ομορφιά και χάρη, φιλοσοφική ενόραση και κοινωνική προσφορά».

Επιπλέον, τόσο το διδακτικό όσο και συγγραφικό μου έργο με καλύπτουν 100%. Με τον Μάνο Δανέζη όταν διδάσκουμε Αστρονομία και Εισαγωγή στην Αστροφυσική τόσο στο Τμήμα Μαθηματικών όσο και στο Τμήμα Φυσικής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών τα αμφιθέατρα ήταν και είναι γεμάτα όλο τον χρόνο και αυτό μας ευχαριστεί ιδιαιτέρως.

Τα βιβλία μας στα μαθήματα που διδάσκουμε, όπως αναφέρουν οι σχετικές βιβλιοκριτικές, είναι από τα καλύτερα στον κόσμο. Τα διαβάζουν όχι μόνο οι φοιτητές μας, αλλά και το ευρύ κοινό. Άλλωστε, τόσο «Τα άστρα και οι μύθοι τους», όσο και το «Σύμπαν που αγάπησα» αποτελούν τις ναυαρχίδες του Εκδοτικού Οίκου Δίαυλος. Το συγγραφικό μας έργο λοιπόν πλούσιο και δυναμικό. Γι' αυτό τον λόγο μεταφράζεται πλέον στα αγγλικά για διεθνή καριέρα.

Δείτε τις ιστοσελίδες μας. Με τον Μάνο Δανέζη έχουμε γράψει 25 βιβλία, που θεωρώ ότι είναι ήδη πάρα πολλά. Μάλιστα, καθηγητής από το Τμήμα Γεωλογίας και Γεωπεριβάλλοντος του Πανεπιστημίου Αθηνών πιστεύει πως τα βιβλία αυτά είναι ότι καλύτερο έχει να επιδείξει το Τμήμα Φυσικής του Πανεπιστημίου Αθηνών τα τελευταία χρόνια. Σεμνύνομαι να ακολουθήσω τη ρήση του, αλλά είναι όντως πολύ προσεγμένα βιβλία που έχουν τιμηθεί με δύο Βραβεία από το Πανεπιστήμιο Αθηνών: Βραβείο Αρώνη για την Κοσμολογία της Νόησης-Εισαγωγή στην Κοσμολογία και Βραβείο Κοσκορόζη για το βιβλίο: Στα Χρόνια του Βυζαντίου-Οι Βυζαντινοί θετικοί επιστήμονες, ιατροί, χρονολόγοι και αστρονόμοι. Τα υπόλοιπα έχουν αποσπάσει πολύ καλές κριτικές. Ειδικότερα το δίτομο έργο Η Οδύσσεια των ημερολογίων έχει τεθεί υπό την αιγίδα του Πανεπιστημίου Αθηνών, ενώ το ογκώδες βιβλίο μας Στα ίχνη του Ι.Χ.Θ.Υ.Σ.-Αστρονομία, Ιστορία, Φιλοσοφία έχει την ευλογία του Οικουμενικού Πατριάρχη κκ. Βαρθολομαίου.

Φυσικά υπάρχει ένα τεράστιο σε όγκο επιστημονικά θεμελιωμένο εκλαϊκευτικό έργο που είναι κατά καιρούς δημοσιευμένο σε καλά επιστημονικά περιοδικά ευρείας κυκλοφορίας και σε έγκριτες εφημερίδες στις επιστημονικές στήλες τους ή στα ένθετά τους.

Τελικά, θεωρώ ότι τα βιβλία, που έχει γράψει ο κάθε καθηγητής/ερευνητής είναι το έργο που τον καταξιώνει ως επιστήμονα. Ίσως αυτή να είναι και η δική μου παρακαταθήκη στον κόσμο. Είναι γεγονός ότι στις διάφορες διαλέξεις μου συγκινούμαι πραγματικά όταν με πλησιάζουν άνθρωποι διαφόρων

ηλικιών και ειδικοτήτων και μου λένε ότι σας διάβασα εκεί, ότι έλυσα τις απορίες μου με εκείνο το άρθρο σας ή ότι αγαπήσαμε την Αστρονομία από τα βιβλία σας και τις εκπομπές σας. Η ικανοποίησή μου είναι μεγάλη αφού αισθάνομαι αυτή την αγάπη και νιώθω ότι με τα βιβλία μας και με τις πολλές δημοσιεύσεις μας προσφέραμε πολλά στη σχετικά φτωχή στο είδος Ελληνική Βιβλιογραφία.

***Παρατήρηση:** Η ΠΕΜΠΤΟΥΣΙΑ αναδημοσιεύει τμηματικά τη συνέντευξη αυτή κατόπιν αδείας του κ. Θεοδοσίου, αλλά και του AstroVox. Ολόκληρη τη συνέντευξη μπορείτε να τη βρείτε εδώ: <http://www.astrovox.gr/forum/viewtopic.php?t=19127>

<http://bit.ly/1cej7X>